

Становище за дисертационен труд на Орлин Иванов от Проф. Емил Попов

Тема – Монументалността като характеристика на формата.

Проблеми при пластичният изказ в скулптурата малък формат на Любомир Далчев от 60-те и 70-те години на 20-ти век.

Започвам становището си с цитат от заключението на дисертацията „Монументалната форма е цел и състояние на пластическия изказ и съдържа познания за специфична за скулптурата проблематика относно пространствената структура на произведенията“. В това изречение можем да намерим опорните точки с които творчеството на Далчев е актуално и днес. Монументалното в скулптурата очевидно може да бъде дефинирано от началото на света. Стремешът на човека да изрази необхватното, култа към живота и смъртта, сакралното, божественото води до формата която внушава директно и синтетично идеята. Формата която не разказва, не се стреми към виртуозност на моженето, а носи въздействието към което се стреми произведението безапелационно. Необходимостта на човека да изрази в скулптурен образ женското начало, към животното, или към духовната непреклонност към определени категории, довежда до създаването на най-ранните и долни пластове. В тях очевидно присъства структурно начало в изграждането на формата. То е мотивирано не само от естетически съображения, а също и от функцията на скулптурния обект независимо от неговия мащаб. Тази функция остава като водеща особеност през древните цивилизации. Защото скулптурата онагледява част от духовните и религиозни практики. Модернизмът откри в образците от тези епохи огромен ресурс по отношение на пластика експресивна знаковост структурност на формата. Елементи залегнали в съвременната скулптура. Защото чрез тях въздействието на образа е директно освободено от описателната виртуозност на скулптурата през елинизма, ренесанса до Роден общо казано. През 60-те – 70-те години монументалната форма отново става приоритетна. Този път функцията и е насочена към създаване на паметници обслужващи и отразяващи спецификата на обществото в културно отношение. Разбира се тя е необходимост и при автори които избират монументалното въздействие в личното си творчество извън обществената обвързаност. Далчев е ярък пример на такова изкуство. Дисертацията си О. Иванов ясно проследява неговото израстване, в което монументалната форма става доминантна особеност на работите му. Затова скулптурата на Далчев в малък формат има основна роля като етап при създаване на паметниците в открито пространство. Заедно с това тази скулптура има и своето самостоятелно естетическо значение извън етапното такова. Архитектониката, пространствената структура, пластичността експресивитета изтръгнат от натурата с творчески превъплъщения на видимото от нея в скулптурен образ. Дисертационният труд е концентриран върху тези основни ключови термини най-ярко демонстрирани в творчеството на големия скулптор. Разгледани са аспектите които са го генерирани. От една страна влиянието на европейската скулптура върху нашата след освобождението. От друга осъзнатата необходимост от културна идентичност постигната най-вече в творчеството на Лазаров и Далчев на базата на българската пластична традиция и преди всичко дърворезбата. Дисертацията отчита ясна периодизация от освобождението до 60-те 70-те години и я характеризира отчетливо. Монументалното като характеристика на формата в творчеството на Далчев безспорно е резултат най-вече на творческата му природа тя се реализира във време когато паметниковата скулптура активно навлиза в общественото пространство. Той въвежда проблема за пространствения и пластичен строеж на формата и

композицията като приоритетен. Връзката скулптура-архитектура е особено подчертана и постигната. Може да се каже че архитектурата на скулптурната форма е постигната от него по най-уникален начин. С този подход фигуралната скулптура постига особено силно въздействие като се опира на ясен пространствен строеж. Заедно с това той винаги търси и постига мощна връзка с природата. Това му осигурява спонтанност и жизненост на внушението от работите му. Ясно е че малкият формат скулптура при Далчев е етап към монументалните му обекти. В тях са решени проблеми ключови за големия мащаб и откритото пространство. Чист силует, пространствена структура на композицията, ракурсите и средата на възприемане, характеристиките и взаимодействия на материалите. Трансформацията на човешката фигура от анатомичен към условен пространствено-пластичен строеж остава като безценен принос на Далчев в нашата съвременна скулптура. Монументалната форма постиганата с декоративно-монументален подход е резултат на творческа възходяща линия в пътя на скулптура. В дисертацията са селектирани и анализирани творби не до там популярни но особено характерни и внушителни в посоката зададена в темата. Това прави познавателния аспект на този труд важен и интересен. О. Иванов прави коментар за творбите на Далчев в чужбина. Остава също и актуалния въпрос за реализирани произведения в сегашно време. Там където очевидно не са съобразени пространствените характеристики и подходи са налице неудачи на които сме свидетели. За това уроците на Далчев заложили в темата на дисертацията са особено значими. О. Иванов изтъква и ролята на скулптура като педагог в израстването на съвременната българска скулптура. Факт видим в творчеството на водещи наши скулптори. Безспорно е че Далчев е създател на скулптурна школа. Важен принос на дисертацията е цитирането на словото скулптура относно творчеството на Лазаров, Мур, Микеланджело, българската резба.

Л. Далчев безспорно е българският скулптор който извежда проблема за монументалната скулптурна форма като естетическа категория от първостепенно значение. Творчеството му най-ясно доказва това. Далчев постига този свой уникален резултат на базата на личните му разбирания до които стига след дълбока лична и професионална еволюция. От трите академии до осмислянето на националната идентичност и творческа индивидуалност. Затова неговата скулптура свързва по неповторим начин европейските скулптурни практики с традициите на българската дърворезба за да бъде една духовна сплав с непреходно значение.

Дисертацията е конструирана ясно илюстрирана е с характерен, изразителен фото, документален и изкуствоведски материал. Анализите са задълбочени, тезите аргументирани. Идеята и съдържанието са много професионално конкретни което категорично се отнася към техния принос.

Затова най-убедено предлагам на уважаемия НС да присъди на Орлин Иванов за дисертационния му труд образователната и научна степен доктор.

Емил Попов